

Nadejda CARADJOVA

Peste 50 de ani, profesoara de clase primare în școala medie incompletă, apoi în gimnaziul „Ivan Vazov” din s. Stoianovca, r-nul Cantemir. Are în proprietate o casă tradițională bulgărească cu colecții de țesături tradiționale.

Tradiții ale țesutului în viața unei femei din sudul Basarabiei

Marina Miron: Stimata doamna Nadejda, în viața dinamică a zilei de azi rămâne tot mai puțin loc pentru arta țesutului, generația actuală de bulgari din Republica Moldova se arată interesată de ea tot mai rar. Care a fost experiența Dvs în această îndeletnicire tradițională?

Nadejda Caradjova: Fiind născută într-un sat mic din sudul țării, și anume s. Taraclia, al actualului raion Cantemir, în 1949, pe atunci raionul Baimaclia, de copilă mică urmăream cu mare atenție cum țesea maică-mea, care confecționa și covoare, și prosoape. Noi, cei patru copii din familia părinților mei, o ajutam cum puteam în această îndeletnicire deloc simplă. Pregăteam ața pentru suveica, îi ofeream toate necesare ca să meargă lucrul cât se poate de repede. De mică învățam, clar că în măsură diferită, procesarea materiei prime, precum scărmanatul, pieptănatul, torsul lânii, deoarece cel mai mult erau folosite la țesere ațe din fibre de lână. Interesantă a fost experiența legată de vopsitul ațelor pregătite pentru țeserea covorului. Maica mea întotdeauna făcea acest lucru cu suflet, dispoziție bună ca să obțină culorile dorite, intense și frumoase. Calitatea covorului și coloris-

tica acestuia depindea foarte mult de calitatea procesului de vopsire. Pentru fixarea culorilor în procesul de vopsire maică-mea folosea borșul acru, menit să fixeze culoarea și să protejeze ața de decolorare.

MM: De unde se obținea acea materie primă, lâna de oi, în familia părinților Dvs, dar și a socrilor, când deja erați căsătorită?

NC: Tatăl meu ținea oi, când m-am măritat, socrul meu, la fel, avea o turmă mică de oi. Cam toți gospodarii bulgari din satele Taraclia, Stoianovca, Victorovca (sau Tutuvana) din raionul Cantemir țineau de la 15 la 30 de oi.

MM: Puteți să ne descrieți mai în detalii etapele de procesare a lânii de oi până ea devine ață gata de folosit pentru țesere?

NC: La sfârșit de primăvară, început de vară, lâna era tunsă de către bărbați, iar noi, femeile aveam grijă să o curățăm de curnuți, să o spălăm. O spălăm de obicei acasă, dar când deja eram măritată în Stoianovca, după 1970, împreună cu soacra mea, spălăm lâna și în balta

Prutului, dacă albia se umplea cu apă și se re-varsa. Lâna spălată și uscată urma să fie scăr-mănată („cepcana”) și pieptănată – „uvlacena”. De obicei, cel puțin așa țin minte eu, mergeam în satele vecine (Gotești și Ciobalaccia), unde funcțioanu mașini speciale. Fiind din altă locali-tate, nu cunosc dacă pe vremuri și în Stoiano-vca funcționa o mașină similară de pieptănat. După ce lâna era pieptănată noi ne apucam de tors ca să o transformăm în fire. Pentru covoare se torceau ațe mai groase, pentru alte țesături ața trebuia să fie mai subțire, mai fină.

MM: Ați reușit să acumulați și altă expe-riință decât procesarea materiei prime? Ați țesut vreo dată covoare?

NC: După ce m-am măritat în Stoianovca, sat vecin cu cel natal, unde am fost îndreptată după studii la Școala pedagogică din Cahul, am țesut cu soacra mea două covoare. Un covor ales doar cu ornamente florale, altul a fost o combi-nație de rânduri țesute cu suveica și ornamente alese „pravo i siliuceano” – se numește la noi.

MM: Cum ați țesut covoare împreună cu soacra dumneavoastră?

NC: A fost un lucru complex. Nu aveam mare experiență de pregătire a stativilor, urze-lei, am asistat-o pe soacra mea, când ne-am propus să țesem acele două covoare. Durata produ-cerii depinde de mulți factori, cât de liberă este femeia, dacă are experiență suficientă, lucrează singură sau împreună cu cineva. Am ales în-tâi ornamentul, lungimea și lățimea covorului.

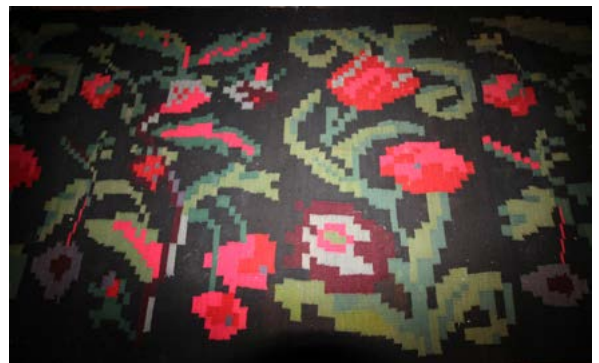
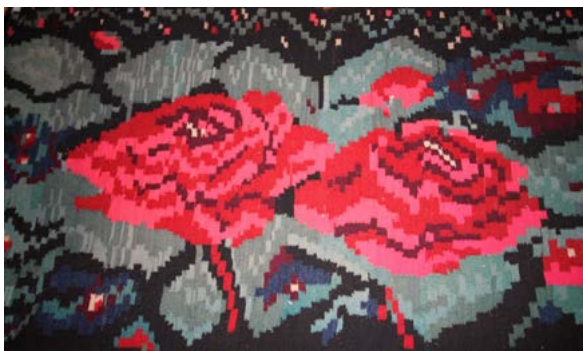
Deseori femeile se împărtășeau cu ornamentele dorite. Putea fi făcute schițe de pe ornament, dar cum a fost în cazul nostru, am urmărit or-namentul direct de pe covor. Îl puneam în fața noastră și fixam rândurile cu ajutorul mai mul-tor ace ca să păstrăm cadența rândurilor și să nu încurcăm desenul.

MM: Cum utilizați textilele țesute cu atâta dăruință de sine a femeii?

NC: Menirea obiectelor țesute era ca stăpâ-na să înfrumusețeze casa și să pregătească zestre pentru toate fiicele. La nunta fetei părinții îi ofe-reau în dar cergi, covoare, perne, saltele și ior-gane, stofele pentru acestea (denumire specială „nahtarlia” – n.n.), la fel, erau țesute din ațe de lâna, seturi de rochii și pestelci pentru diverse ocazii etc.

MM: Ce denumire interesantă „nahtarlia”! Am observat că din acest soi de stofă erau con-fecționate mai multe feluri de obiecte textile, nu doar saltele și iorgane?

NC: Nahtarlia se țesea din ață mai subțire de lâna și de bumbac, urzeala era făcută din ațe de bumbac, se țesea cu cel puțin patru tălpice. Femeile care nu aveau covorașe pentru camera copiilor le confecționau din nahtarlia și le atâr-nau de perete de-a lungul patului. La fel, din „nahtarlia” se confecționau și cuverture pentru copiii nou-născuți. La noi s-a păstrat cuvertura ce a fost pregătită în 1946, când s-a născut soțul meu. O bucată de „nahtarlia” se așternea în si-criul difunctului, putea fi așternută sub sicriul

pe drum spre cimitir și apoi oferită cuiva în dar, se numea „pătnic”. Nu celora de ai casei, dar oricum unei persoane apropiate.

MM: Am observat că în colecția dumneavoastră de țesături tradiționale se regăsesc ansambluri vestimentare tradiționale feminine și piese din portul tradițional bărbătesc. Stofele pentru acestea au fost țesute, la fel, de către femeile familiei Caradjov?

NC: Pe vremuri mai în toate familiile erau țesute diferite tipuri de stofe de lână din care se confecționau rochii, pestelci. Din fire din in, bumbac sau mătase se țesau stofe pentru cămăși, prosoape, fețe de masă etc., eu deja nu am prins acea perioadă. Însă am reușit să păstrez mai multe piese din ansamblul vestimentar al soacrei mele, stofele fiind țesute de maica ei, bunica Stefana, încă în anii 30–40 ai secolului al XX-lea, pe când ea pregătea zestrea pentru fiica sa.

MM: Care este rolul și rostul muncii dumneavoastră? De ce păstrați această casă care are

100 de ani, împreună cu toate obiectele din interiorul ei, în special cele textile?

NC: Păstrez toate aceste lucruri întâi de toate în memoria familiei Caradjov, pe care o port mai bine de 50 de ani, a soțului meu Vasile și părinților săi Marina și Ivan. Totodată cred că această casă merită poate să devină un muzeu care va mărturisi vizitatorilor săi despre viața bulgarilor de aici și în special despre îndeletnicirile lor precum țesutul de altădată.

**Interviu realizat de Marina MIRON,
doctor in istorie,**
în baza materialelor acumulate în cadrul
proiectului „Între prezența și dispariția
textilelor tradiționale bulgare din Stoianovca,
Republica Moldova” finanțat de Fondul
ARCADIA prin Programul de cunoștințe
materiale pe cale de dispariție (EMKP)
implementat de către Muzeul Britanic,
Londra, Marea Britanie

